

Co-funded by
the European Union

Galutinė ataskaita

DECO - ENTER4FUTURE

**Developing need-based entrepreneurial competences and
showing opportunities in entrepreneurship**

**Activating potentials for sustainable economic
development in rural regions**

Projekto trukmė: 01/10/2024 - 31/12/2025

Projekto numeris: 2024-1-DE02-KA210-VET-000255581

Turinys

1 Įvadas	1
2 Projekto prioritetai ir tikslai	1
3 Projekto veiklos	3
3.1 Veikla 1: Interviu analizė	4
3.2 Veikla 2: Partnerių susitikimas Vokietijoje ir mokymo medžiagos rengimas	6
3.3 Veikla 3: Tinklaveikos renginys su užsiėmimais Vokietijoje, Italijoje, Lietuvoje ir Portugalijoje	7
3.4 Veikla 4: Vertinimas ir rezultatai	9
4 Mokymo vadovas	11
5 Bendrosios pastabos ir rekomendacijos dėl rezultatų naudojimo	13
6 Rekomendacijos dėl Europos profesinio mokymo plėtos	15
7 Išvados	16

1 Įvadas

Šioje ataskaitoje pateikiami DECO – ENTER4FUTURE projekto, Europos iniciatyvos pagal Erasmus+ KA210-VET programą, skirtą stiprinti verslumo įgūdžius tarp profesinio mokymo ir lavinimo (VET) sistemoje dalyvaujančių jaunų žmonių, ypač kaimo vietovėse, rezultatai ir pagrindinės išvados. Ši ataskaita pateikia suprantamą apžvalgą, kodėl verslumas yra svarbus kaimo regionų atečiai, su kokiais iššūkiais susiduria jauni mokiniai ir kaip švietimas gali padėti išlaisvinti vietos potencialą tvariai ir įtraukiai.

Ši ataskaita skirta ne tik ekspertams, bet ir visiems suinteresuotiems skaitytojams, siekiantiems susipažinti su projekto tikslais, veikla ir rezultatais. Joje paaiškinama, kaip partneriai iš Vokietijos, Italijos, Lietuvos ir Portugalijos bendradarbiavo, siekdami suprasti besimokančiųjų poreikius, išbandyti praktinius mokymo metodus ir sukurti priemones, kurios skatintų pasitikėjimą savimi, kūrybiškumą ir realaus verslumo mąstymą. Ypatingas dėmesys skiriamas mažiau galimybių turintiems besimokantiejiems ir lyčių lygybei, pabrėžiant, kaip įtraukusis švietimas gali prisidėti prie stipresnių bendruomenių ir vietos ekonomikos.

Derindama mokslinius tyrimus, praktinę patirtį ir realias istorijas iš kaimo vietovių, ši ataskaita parodo, kaip profesinio mokymo mokinius galima stiprinti per verslumo ugdymą, teikiant paramą tvariai plėtrai Europos kaimo regionuose.

2 Projekto prioritetai ir tikslai

DECO – ENTER4FUTURE projektas buvo sumanytas kaip strateginis žingsnis, siekiant sustiprinti profesinio mokymo ir lavinimo (VET) studentų vaidmenį formuojant kaimo verslumo ateitį visoje Europoje. Esant demografiniam nuosmukiui kaimo regionuose, įgūdžių trūkumui ir ribotam prieigai prie inovacijų ekosistemų, profesinio mokymo studentų verslumo kompetencijų ugdymas yra būtinas ilgalaikio ekonominio tvarumo užtikrinimui. Todėl projektu siekta ištirti, kaip profesinio mokymo studentai, ypač turintys mažiau galimybių, gali būti skatinami atpažinti vietos galimybes, prisidėti

prie regionų plėtros ir pasinaudoti reikšmingomis verslumo, savarankiško darbo ar novatoriškų darbo formų galimybėmis.

Siekiant šio tikslo, projekte buvo derinami moksliniai tyrimai, bendradarbiavimu grindžiamas projektavimas ir praktiniai mokymai, siekiant sukurti bendrą Europos požiūrį į verslumo ugdymą, pritaikytą profesinio mokymo ir lavinimo besimokančiųjų kaimo vietovėse poreikiams. Partneriai iš Vokietijos, Lietuvos, Italijos ir Portugalijos kartu tyrė, kaip profesinio mokymo ir lavinimo besimokantieji šiuo metu supranta verslumą, kokios kliūtys trukdo įsitraukti į verslumą ir kokių kompetencijų reikia, kad būtų skatinamas verslumas.

Ypatingas dėmesys buvo skiriamas lyčių lygybei, pripažįstant sisteminės kliūtis, ribojančias moterų dalyvavimą verslume, ir sprendžiant šias problemas pasitelkiant pavyzdžius, įtraukius mokymo metodus ir tikslingas rekomendacijas.

Projektu taip pat siekta stiprinti dalyvaujančių organizacijų organizacinius gebėjimus. Keisdamiesi patirtimi, nustatydami geriausią praktiką ir mokydami iš įvairių Europos profesinio mokymo sistemų, partneriai prisidėjo prie tvirtesnio ir labiau tarpusavyje susijusio verslumą remiančių dalyvių tinklo kūrimo. Šių bendrų pastangų rezultatas – mokymo vadovas, skirtas profesinio mokymo specialistams, norintiems įtraukti verslumo ugdymą į savo mokymo programas. Be to, projekto veiklos rezultatas – Europos rekomendacijos, skirtos politikos formuotojams, profesinio mokymo įstaigoms ir suinteresuotosioms šalims. Galiausiai, projektu siekta skatinti užimtumą, įtraukti ir įvairovę. Įgytos žinios jau pradėjo daryti įtaką vietos švietimo praktikai ir gali prisidėti prie platesnių pokyčių Europos profesinio mokymo sistemose.

Pagrindinė tikslinė grupė – profesinio mokymo ir lavinimo (PML) mokiniai, kurių daugelis turi ribotas galimybes įgyti verslumo išsilavinimą, taip pat mokiniai, susiduriantys su socialinėmis, ekonominėmis ar geografinėmis kliūtimis. Projekte taip pat dalyvauja PML įstaigos, mokytojai, instruktoriai, mentoriai ir vietos suinteresuotosios šalys, pvz., verslo ir moterų asociacijos bei viešosios įstaigos, skleidžiant informaciją vietos, regioniniu ir Europos lygmeniu, skatinant platesnį visuomenės pritarimą verslumui kaip alternatyviai mokinių karjeros galimybei.

Galiausiai reikėtų atkreipti dėmesį į projekto aktualumą Europos kontekste ir Europos profesinio švietimo ir mokymo sistemoje. Mažėjantis savarankiško užimtumo lygis

visoje Europos Sąjungoje, daugelio įmonių nepakankamas įpėdinių skaičius ir regioniniai skirtumai yra gerai žinomi Europos iššūkiai, jau nekalbant apie tai, kad profesinio švietimo ir mokymo dalyviai dažnai įgyja profesinių įgūdžių, bet neturi verslumo kompetencijų, kurios tampa vis svarbesnės užimtumui ir inovacijoms. Todėl projektas „DECO – ENTER4FUTURE“ yra tiesiogiai susijęs su „Erasmus+“ prioritetais – profesinio mokymo pritaikymu darbo rinkos poreikiams, tvaria plėtra, kaimo atgaivinimu ir įtraukties bei įvairovės skatinimu.

3 Projekto veiklos

Šioje ataskaitos dalyje pateikiamos DECO – ENTER4FUTURE projekto veiklos ir paaiškinama, kaip jos yra tarpusavyje susijusios ir struktūrizuotos aiškiai ir nuosekliai. Šiame skyriuje pateikiamos atliktos veiklos, jų priežastys ir kiekvienos veiklos indėlis į bendrus projekto rezultatus. Veiklos yra nuoseklaus proceso, apimančio analizę ir supratimą, praktinį įgyvendinimą ir vertinimą, dalis.

Projektas prasidėjo analitine faze, kurios metu buvo nagrinėjamas verslumo kontekstas dalyvaujančiose šalyse ir nustatyti profesinio mokymo besimokančiųjų poreikiai, iššūkiai, kliūtys ir galimybės, ypač kaimo vietovėse. Šis pirmasis žingsnis suteikė tvirtą įrodymų pagrindą ir užtikrino, kad projektas būtų grindžiamas realiomis situacijomis ir patirtimi. Vietoj to, kad remtųsi statistiniais apibendrinimais, projekte buvo taikomas kokybinis, į besimokančiuosius orientuotas požiūris, didelę reikšmę teikiant besimokančiųjų patirčiai. Interviu ir mainų metu gautos įžvalgos tiesiogiai padėjo parengti praktines ir kontekstą atitinkančias mokymo medžiagas. Todėl išvados turėtų būti vertinamos kaip tiriamosios ir iliustracinės, o ne kaip galutinės ar statistiniu požiūriu reprezentatyvios.

Remdamiesi tuo, partneriai susitiko tarptautiniu mastu Vokietijoje, kad pasidalytų išvadomis, apmąstytų bendrus modelius ir kartu parengtų mokymo turinį, kuris tiesiogiai atitiktų tyrimo etapo metu nustatytas problemas.

Mokymo vadovo parengimas yra pagrindinis šio proceso rezultatas, kuriuo kokybinių tyrimų įžvalgos paverčiamos praktiška ir prieinama mokymo priemone. Vadovas buvo išbandytas realioje mokymosi aplinkoje per seminarus ir tinklaveikos renginius visose

partnerių šalyse, leidžiant mokiniams praktiškai ir prasmingai įsitraukti į verslumą. Šios veiklos taip pat sukūrė tiesioginius ryšius tarp švietimo ir vietos verslumo ekosistemų.

Paskutinė veikla buvo skirta vertinimui, mokinių, pedagogų ir suinteresuotųjų šalių atsiliepimų rinkimui, siekiant įvertinti mokymo veiksmingumą ir nustatyti įgytą patirtį. Šis žingsnis užtikrino rezultatų kokybę, aktualumą ir perkėlimą.

Apibendrinant, šiame skyriuje pateikiama aiški apžvalga, kaip projektas vystėsi nuo poreikių supratimo iki praktinių sprendimų, galinčių paremti verslumo ugdymą kaimo profesinio mokymo kontekste visoje Europoje, įgyvendinimo ir patvirtinimo.

3.1 Veikla 1: Interviu analizė

Veikla 1 padėjo analitinį DECO – ENTER4FUTURE projekto pagrindą, išnagrinėjus verslumo aplinką keturiuose dalyvaujančiuose regionuose: Vokietijoje, Italijoje, Lietuvoje ir Portugalijoje. Per koordinuotą dokumentų tyrimą, suinteresuotųjų šalių apklausas, fokusines grupes ir pusiau struktūruotą interviu vadovą partneriai išnagrinėjo galimybes, apribojimus ir poreikius, kurie formuoja verslumą kaimo vietovėse ir daro įtaką profesinio mokymo ir lavinimo besimokančiųjų motyvacijai ir gebėjimams įsitraukti į verslumo veiklą. Šis pradinis žemėlapis sudarymo etapas parodė, kad, nepaisant kultūrinių ir struktūrinių skirtumų, keturios šalys susiduria su daugeliu bendrų iššūkių, todėl tarptautinis požiūris yra ypač vertingas.

Vokietijoje tyrimai atskleidė sudėtingą ekonominį, socialinį ir administracinį barjerų kompleksą, kuris daro įtaką profesinio mokymo ir lavinimo (VET) dalyvių požiūriui į verslumą. Mokiniai, mokytojai ir verslininkai nurodė ribotą prieigą prie finansinės paramos, sudėtingus biurokratinius reikalavimus ir nuolatinės kultūrinės tendencijas siekti darbo saugumo, o ne imtis verslo rizikos. Profesinio mokymo mokiniai kaimo vietovėse dažnai susiduria su papildomais iššūkiais, pavyzdžiui, ribotu transportu, ribota prieiga prie verslo tinklų ir mažesniu inovacijų centrų skaičiumi. Lytis tapo kritine problema: jaunos moterys dažnai nurodė mažesnę pasitikėjimą savimi verslumo srityje, mažiau pavyzdžių ir suvokimą, kad verslo kūrimas vis dar yra vyraujantis vyrų užsiėmimas.

Lietuvoje rezultatai atitiko Vokietijos kontekstą, tačiau taip pat buvo pabrėžtas stiprus jaunimo susidomėjimas smulkių įmonių steigimu, ypač kūrybiniuose sektoriuose ir

bendruomenių plėtroje. Nepaisant šio motyvacijos, profesinio mokymo įstaigų jaunuoliams dažnai trūksta praktinio verslumo mokymo, susipažinimo su realiais atvejų tyrimais ir prieigos prie mentorių, kurie galėtų padėti jiems ankstyvuoju idėjų kūrimo etapu. Švietimo specialistai ir vietos suinteresuotosios šalys atkreipė dėmesį į būtinybę stiprinti profesinio mokymo centrų ir vietos verslumo rėmimo organizacijų, įskaitant verslo inkubatorius ir savivaldybių plėtros agentūras, bendradarbiavimą. Lyčių aspektas parodė, kad jaunos moterys, nors dažnai yra labai gabios, linkusios nuvertinti savo verslumo potencialą ir labiau nei vyrai nerimauja dėl finansinių rizikų.

Portugalijos indėlis suteikė svarbių įžvalgų apie konkrečią Pietų Europos kaimo regionų padėtį. Tyrime pabrėžta, kad Portugalijos kaimo vietovės turi didelį verslumo potencialą tokiuose sektoriuose kaip tvarus žemės ūkis, vietos amatai, kultūros pramonė ir ekoturizmas. Tačiau šios galimybės lieka neišnaudotos dėl ribotų profesinio mokymo ir lavinimo dalyvių verslumo žinių ir nepakankamų ryšių tarp švietimo įstaigų ir regioninės verslumo ekosistemos. Mokytojai pažymėjo, kad mokiniai dažnai susiduria su sunkumais norėdami gauti informaciją apie esamas paramos programas, vietos finansavimo galimybes ar verslo plėtros mechanizmus. Tokie iššūkiai kaip jaunimo migracija į miestus, demografinis nuosmukis ir ribota infrastruktūra taip pat buvo įvardyti kaip pagrindiniai veiksniai, formuojantys kaimo verslo aplinką. Lyties aspektu pagrįsti rezultatai parodė, kad jaunos moterys pasižymi dideliu kūrybiškumu ir motyvacija, tačiau susiduria su kliūtimis, susijusiomis su pasitikėjimu savimi, matomumu ir prieiga prie pritaikytų mentorių paslaugų. Suinteresuotosios šalys pabrėžė, kad sėkmingų moterų verslininkių matomumo didinimas Portugalijos kaimo vietovėse būtų labai naudingas siekiant įkvėpti ir nukreipti naują kartą.

Italija pasižymi paradoksaliu verslumo kraštovaizdžiu: stipriomis MVĮ ir savarankiško darbo tradicijomis, tačiau labai maža pradinio etapo verslumo veikla, ypač tarp jaunimo. Verslumas dažnai yra skatinamas būtinybės, o ne inovacijų. Struktūrinės kliūtys apima didelę biurokratiją, ribotą prieigą prie finansavimo ir regioninius skirtumus tarp šiaurės ir pietų. Profesinio mokymo sistemos išlieka daugiausia orientuotos į tradicines profesijas, o verslumo ugdymas yra fragmentuotas ir nevienodas. Lyčių skirtumai yra ryškūs: moterys susiduria su ribota prieiga prie finansavimo, mentorių trūkumu, stipria sektorių segregacija ir priežiūros naštomis, kurios riboja verslumą, ypač kaimo ir pietiniuose regionuose.

Siekiant gauti išsamius ir palyginamus rezultatus, kiekvienoje partnerio šalyje buvo apklausti 10 profesinio mokymo ir lavinimo (VET) mokinių, iš viso – 40 mokinių. Be to, buvo apklausti penki asmenys iš kiekvienos šalies, dirbantys verslumo ar verslumo ugdymo srityje, pvz., verslo savininkai, mokytojai ir pagalbiniai specialistai, taip pridėdant dar 20 nuomonių. Šis projektas užtikrino, kad būtų sistemingai įtrauktos tiek mokinių patirtys, tiek ekspertų įžvalgos.

Keturiose šalyse 1 veikla atskleidė bendrą struktūrinį trūkumą: verslumo ugdymas profesinio mokymo srityje dažnai yra nepakankamas, atsietas nuo realios praktikos ir nevisiškai suderintas su mokinių, ypač kaimo jaunimo ir moterų, poreikiais. Nors profesinio mokymo mokiniai turi tvirtus techninius įgūdžius, jiems dažnai trūksta verslumo mąstymo ugdymo, pavyzdžių ir žinių apie konkrečias galimybes savo vietovėse. Dar svarbiau, tyrimas parodė, kad daugelis mažiau galimybių turinčių mokinių susiduria su papildomomis socialinėmis ir ekonominėmis kliūtimis, kurios riboja jų galimybes naudotis paramos tinklais ir praktinėmis mokymosi patirtimis.

1 veikloje surinkti įžvalgos nulėmė viso projekto strateginę kryptį. Jos suteikė tvirtą įrodymų pagrindą mokymo vadovo rengimui, padėjo sukurti tarptautinius seminarus ir temines veiklas bei parėmė rekomendacijų sistemų, skirtų verslumo ugdymui Europos profesinio mokymo sistemose stiprinti, kūrimą. Ši veikla taip pat leido partneriams kritiškai įvertinti savo organizacines praktikas, gilinti supratimą apie kaimo verslumą ir nustatyti galimybes taikyti labiau įtraukiančius ir teisingesnius metodus, kurie remia visus besimokančiuosius, ypač moteris ir mažiau galimybių turinčius asmenis.

3.2 Activity 2: Partnerių susitikimas Vokietijoje ir mokymo medžiagos rengimas

Veikla 2 vyko tarptautinio partnerystės susitikimo metu kaimo vietovėje Vokietijoje, kur visos organizacijos susirinko, kad palygintų savo tyrimų rezultatus ir aptartų bendrus iššūkius, nustatytus visose šalyse. Šis susitikimas buvo ne tik žinių mainų platforma, bet ir proga kartu sukurti bendrą supratimą apie tai, kaip turėtų atrodyti verslumo ugdymas kaimo profesinio mokymo įstaigose. Nagrinėdami nacionalinių kontekstų panašumus ir skirtumus, partneriai geriau suprato, kaip vietos realijos formuoja mokinių poreikius ir lūkesčius.

Svarbus 2 veiklos pasiekimas buvo išsamios mokymo programos, skirtos pritaikyti profesinio mokymo teikėjams visoje Europoje, parengimas. Partneriai bendradarbiaudami patobulino mokymo vadovo struktūrą, apibrėžė mokymosi rezultatus, metodikas ir praktines veiklas. Bendradarbiaudama komanda galėjo patvirtinti kiekvieną komponentą, užtikrindama, kad vadove būtų atsižvelgta į 1 veikloje nustatytas spragas, pvz., poreikį ugdyti verslumo mąstyseną, ugdyti finansinį raštingumą, gerinti bendravimo įgūdžius ir skatinti verslo modelių tvarumą.

Susitikimas taip pat leido partneriams tiesiogiai susipažinti su Meklenburgo-Pomeranijos kaimo kontekstu, apsilankius RBB-Müritz profesinio mokymo centruose, kurie 2022 m. buvo apdovanoti Vokietijos mokyklų apdovanojimu „Beste Schule Deutschlands“. Diskusijos su katedrų vedėjais ir mokytojais suteikė tiesioginių įžvalgų apie tai, kaip struktūrinės kliūtys, ribotos konsultavimo paslaugos, retos tinklaveikos galimybės ir išteklių trūkumas formuoja mokinių patirtį. Šis įsitraukimas padėjo užtikrinti, kad mokymo vadovas išliktų realistiškas ir spręstų tikras kliūtis, o ne abstrakčius ar pernelyg teorinius iššūkius.

Be to, susitikimas sustiprino konsorciumo bendradarbiavimą. Dalydamiesi nacionaliniais pavyzdžiais, aptardami geriausią praktiką ir mokydamiesi vieni iš kitų profesinio mokymo sistemų, partneriai pagilino savo supratimą apie tai, kaip remti lyčių lygybę užtikrinantį verslumą. Grupė bendrai pripažino, kad svarbu pristatyti įvairius pavyzdžius, skatinti palankią mokymosi atmosferą ir kurti veiklas, atspindinčias realias galimybes kaimo darbo rinkose.

Taigi 2 veikla atliko lemiamą vaidmenį kuriant nuoseklią ir kokybišką mokymo priemonę, kartu stiprindama bendrą projekto įsipareigojimą suteikti profesinio mokymo besimokantiejiems daugiau galimybių per praktinį, įtraukų ir kontekstualiai aktualų verslumo ugdymą.

3.3 Veikla 3: Tinklaveikos renginys su užsiėmimais Vokietijoje, Italijoje, Lietuvoje ir Portugalijoje

Veikla 3 apėmė mokymo vadovo išbandymą realiose mokymosi aplinkose, paverčiant teorinę medžiagą prasminga mokymosi patirtimi profesinio mokymo ir lavinimo (VET)

mokiniams. Vokietijoje, Italijoje, Lietuvoje ir Portugalijoje partneriai surengė seminarus, interaktyvias sesijas ir tinklaveikos renginius, kad stebėtų, kaip mokiniai įsitraukia į turinį, ir įvertintų vadovo praktinį veiksmingumą.

Vokietijoje renginyje dalyvavo iš viso 29 profesinio mokymo mokiniai, du profesinio mokymo socialiniai pedagogai, du profesinio mokymo mokytojai ir du verslo profesionalai, atstovaujantys atitinkamas vietas įmones ir pateikę vertingų įžvalgų. Seminarus ir tinklaveikos sesijas vedė verslininkai (MMT), kurie dalijosi praktine savo karjeros patirtimi ir tiesiogiai atsakė į jaunų dalyvių klausimus. Bendraudami su dalyviais, mokiniai iš pirmų rankų sužinojo apie iššūkius, sprendimų priėmimo procesus ir praktines verslo steigimo ir valdymo realijas. Ypač didelį poveikį turėjo moterų pavyzdžių iš vyrams ir moterims dominuojančių sektorių dalyvavimas, kuris įkvėpė moteris mokines ir paskatino jas ieškoti netradicinių karjeros kelių.

Italijoje tinklaveikos renginyje ir dirbtuvėse susirinko verslininkai, skaitmeniniai klajūnai ir įvairių sričių dalyviai, kad aptartų verslumą kaimo vietovėse. Sesija buvo skirta dalytis motyvacija, galimybėmis ir iššūkiais, susijusiais su verslo kūrimu kaimo vietovėse, pabrėžiant tokius privalumus kaip mažesnės išlaidos, stipresni bendruomenės ryšiai, galimybė susisiekti su sprendimų priėmėjais ir neišnaudotas potencialas tokiose srityse kaip tvarus turizmas, skaitmeniniai paslaugos ir žemės ūkio inovacijos. Dalyviai pabrėžė mišrių vietinių ir internetinių verslo modelių svarbą sprendžiant tokius iššūkius kaip biurokratija, sezoninis pobūdis ir izoliacija, ir skatino jaunuosius profesinio mokymo studentus pradėti nuo mažų dalykų, bendradarbiauti su vietinėmis bendruomenėmis ir kurti palaikančius tinklus.

Lietuvoje veikloje dalyvavo 21 moksleivis, kurie dalyvavo seminaruose ir grupiniuose užsiėmimuose, skirtuose išbandyti mokymo medžiagos pritaikomumą. Dalyviai tyrinėjo verslumą savo vietos kontekste, praktikavo bendradarbiavimu pagrįstą verslo planavimą ir taikė vadove pateiktus skaitmeninius ir tvarumo principus. Bendravimas su vietos verslo profesionalais leido mokiniams užduoti klausimus, gauti įžvalgų apie realius verslumo iššūkius ir stebėti praktines problemų sprendimo strategijas. Atsiliepimai patvirtino, kad vadovas sėkmingai padėjo mokiniams įgyti pasitikėjimo, kūrybiškumo ir supratimo apie vietos verslo galimybes..

Portugalijoje praktiniuose užsiėmimuose dalyvavo 35 profesinio mokymo įstaigų mokiniai, vietos verslininkai ir mokytojai. Seminarai buvo skirti SWOT analizei,

finansiniam raštingumui ir pristatymų rengimui, suteikiant mokiniams konkrečius įrankius verslo idėjoms planuoti ir vertinti. Tinklaveikos renginys buvo labai vertinamas, nes mokiniai galėjo stebėti tiek vyrų, tiek moterų verslininkų patirtį ir aptarti su lytimi susijusias kliūtis, pavyzdžiui, šeimos pareigų ir verslo valdymo suderinimą bei sėkmę tradiciškai vyrams dominuojančiuose sektoriuose. Šie mainai įkvėpė mokinius ir sustiprino lėto ir tvaraus verslumo metodų, kurie buvo pabrėžti mokymo vadove, aktualumą.

Visose keturiose šalyse praktiniai užsiėmimai parodė patirtinio mokymosi vertę. Mokiniai dalyvavo grupinėse diskusijose, bendradarbiavimo pratimuose ir verslo planavimo įvadiniuose užsiėmimuose, kurie leido jiems suvokti verslumą kaip dinamišką procesą, o ne kaip tolimą koncepciją. Tinklaveikos renginiai sėkmingai užpildė spragą tarp švietimo ir vietos darbo rinkų, suteikdami mokiniams tiesioginį įžvalgą į verslumo kelią, iššūkius ir sėkmės veiksnius. Mokymosi dalyvės moterys pasinaudojo moterų verslininkų matomumu, kuris padėjo iššaukti tradicinius lyčių stereotipus ir ugdyti didesnę pasitikėjimą savimi.

Bandomasis etapas taip pat patvirtino mokymo vadovo pritaikomumą. Nors sistema suteikė aiškią struktūrą ir mokymosi tikslus, ji buvo pakankamai lanksti, kad prisitaikytų prie įvairių mokymosi dalyvių profilių, regioninių kontekstų ir švietimo aplinkų. Šis pritaikomumas pasirodė esąs būtinas profesinio mokymo teikėjams, dirbantiems su mokymosi dalyviais, kurie turi mažiau galimybių, ribotą ankstesnę patirtį verslumo srityje arba skirtingus švietimo poreikius.

Veikla 3 patvirtino, kad praktinis mokymasis, derinamas su mainais su verslininkais ir verslo profesionalais, realaus pasaulio pavyzdžiais ir bendruomenės įtraukimu, yra veiksmingas būdas ugdyti verslumo kompetencijas kaimo profesinio mokymo kontekste. Konkrečių šalių duomenys patvirtina, kad mokymo gidas yra praktiškas ir įtraukus, jame pateikiami pakartojami metodai, kuriais galima stiprinti verslumo ugdymą visose Europos kaimo regionuose.

3.4 Veikla 4: Vertinimas ir rezultatai

Veikla 4 buvo skirta mokymų ir tinklaveikos renginių vertinimui iš mokinių ir specialistų perspektyvos. Per atsiliepimų aptarimus, apklausas ir refleksinius pratimus partneriai

surinko išsamią informaciją apie tai, kokie mokymų aspektai buvo sėkmingi ir kur reiktų tobulinti. Šis vertinimas buvo svarbus ne tik mokymų vadovo tobulinimui, bet ir gilesniam supratimui apie tai, kaip tvariai integruoti verslumo ugdymą į profesinio mokymo sistemas.

Mokiniai nuolat pabrėžė praktinių užsiėmimų svarbą, palyginti su grynai teoriniu mokymusi. Jie išreiškė dėkingumą už pratimus, kurie leido jiems bendradarbiauti, mąstyti kūrybiškai ir imituoti realius verslo iššūkius. Daugelis dalyvių teigė, kad padidėjo jų pasitikėjimas savo gebėjimais kurti idėjas, efektyviai bendrauti ir apmąstyti savo asmeninius privalumus ir trūkumus. Keletas dalyvių taip pat pabrėžė, kad bendravimas su verslininkais paskatino juos apsvarstyti karjeros galimybes, kurių anksčiau niekada nebuvo svarstę.

Atsiliepimai taip pat parodė, kaip svarbu pritaikyti veiklas skirtingų mokymosi etapų besimokantiems asmenims. Pavyzdžiui, darbo pasirengimo kursų dalyviams reikėjo veiklų, skirtų pagrindiniam verslumo supratimui, finansiniam raštingumui ir socialinių įgūdžių ugdymui, o pažengusiems profesinio mokymo besimokantiems asmenims buvo naudingos užduotys, susijusios su finansų planavimu ar tvarumu orientuotais verslo modeliais. Tai padėjo projekto partneriams geriau suprasti, kaip pritaikyti gaires skirtingiems mokymosi kontekstams.

Lyčių lygybės požiūriu vertinimai parodė, kad moterų pavyzdžių pateikimas turėjo didelę įtaką mokinių suvokimui, ypač jaunų moterų, kurioms dažnai buvo sunku įsivaizduoti save verslo vaidmenyse. Pateikdamas moterų verslo kelionės pavyzdžius, ypač vyrams dominuojančiuose sektoriuose, projektas padėjo iššaukti stereotipus ir skatino įtraukesnį dalyvavimą.

Apibendrinant, 4 veikla sustiprino profesinio mokymo teikėjų, vietos verslo įmonių ir bendruomenės veikėjų bendradarbiavimo vertę. Toks bendradarbiavimas pasirodė esąs būtinas siekiant sukurti atitinkamas mokymosi patirtis ir užtikrinti, kad verslumo ugdymas išliktų susijęs su realiais darbo rinkos poreikiais. Vertinimo rezultatai labai prisidėjo prie rekomendacijų patobulinimo ir galutinio mokymo vadovo tobulinimo.

4 Mokymo vadovas

DECO – ENTER4FUTURE mokymo vadovas yra modulinis švietimo išteklius, skirtas ugdyti verslumo kompetencijas tarp jaunų profesinio mokymo ir lavinimo dalyvių, ypač tų, kurie nėra įtraukti į verslui orientuotas programas. Jis reaguoja į nustatytus verslumo ugdymo spragas profesinio mokymo ir lavinimo sistemose ir siekia, kad verslumas taptų prieinamesnis, įtraukesnis ir realistiškesnis karjeros kelias, ypač kaimo ir marginalizuotose regionuose.

Pagrindinis mokymo vadovo tikslas – stiprinti profesinio mokymo ir lavinimo mokinių verslumo mąstyseną ir praktines kompetencijas, taikant lengvai prieinamus, praktika orientuotus metodus. Mokymo vadovas skirtas visų pirma mokiniams, kurie nestudijuoja verslui orientuotų programų. Integruojant praktines veiklas, jį galima lanksčiai taikyti įvairiuose sektoriuose, tiek projektų, tiek klasės mokymosi aplinkose.

Jis taip pat yra praktinis šaltinis profesinio mokymo teikėjams ir mokytojams, padedantis jiems stiprinti savo kompetenciją, tobulinti mokymo praktiką ir ieškoti novatoriškų švietimo metodų. Mokytojai ir teikėjai raginami pritaikyti turinį prie savo konkrečių sąlygų ir tikslinės grupės poreikių.

Mokymo vadovas suskirstytas į keturias pagrindines temas, kiekviena iš jų skirta pagrindinei kompetencijos sričiai, kuri yra laikoma esmine profesinio mokymo dalyvių verslumo ugdymui:

Lėtas verslumas

Šiame vadove lėtas verslumas pristatomas kaip pagrindinė koncepcija, kuri verslumą perorientuoja nuo greito augimo ir didelės rizikos link tvarumo, įsitvirtinimo vietos bendruomenėje, ilgalaikio poveikio bei asmeninės ir kolektyvinės gerovės. Šis požiūris pateikiamas kaip ypač aktualus kaimo vietovėms ir profesiniams profiliams, susijusiems su amatų, paslaugų, priežiūros, kultūros ir vietos gamybos sritimis.

Verslo plano rengimas

Mokiniai mokomi paversti idėjas struktūrizuotomis ir įgyvendinamomis verslo koncepcijomis. Vadove pabrėžiama verslo planavimo kaip rizikos mažinimo ir sprendimų priėmimo priemonės svarba, remiant strateginį mąstymą, įgyvendinamumo vertinimą ir išteklių planavimą naudojant praktines priemones, pvz., SWOT analizę ir verslo modelio kanvas.

Finansinis raštingumas

Finansinis raštingumas yra traktuojamas kaip verslumo ir gyvenimo įgūdis. Vadove daugiausia dėmesio skiriama biudžeto sudarymui, sąnaudų struktūrai, kainodaros pagrindams ir finansiniam planavimui, pabrėžiant jų svarbą rizikos valdymui, tvarumui ir galimybėms gauti finansavimą. Ypatingas dėmesys skiriamas iššūkiams, su kuriais susiduria mokiniai, turintys ribotą finansinio švietimo patirtį.

Komunikaciniai įgūdžiai

Šiame vadove komunikacija pripažįstama kaip verslumui ir įsidarbinamumui būtina transversali kompetencija. Jame aptariami viešojo kalbėjimo, pristatymo, aktyvaus klausymosi ir tarpkultūrinės komunikacijos klausimai, didelis dėmesys skiriamas pasitikėjimo ugdymui, prisitaikymui ir bendruomenės įtraukčiai vietos ir kaimo kontekste.

Vadovas yra sąmoningai modulinis ir lankstus, todėl mokytojai gali rinktis, pritaikyti ir derinti skyrius pagal mokinių poreikius, institucinius apribojimus ir vietos kontekstą. Kiekviena teminė sritis apima aiškiai struktūrizuotas grupinės veiklas su apibrėžtais tikslais, mokymosi rezultatais, trukme, medžiaga ir palengvinimo patarimais. Prezentacijų metodai yra integruoti į visus ramsčius kaip pasikartojantis pedagoginis įrankis, skirtas stiprinti mokymąsi, refleksiją ir bendramokslių atsiliepiumus. Taip pat galima pastebėti, kad didelis dėmesys skiriamas praktiniam aktualumui, mokinių įsitraukimui ir įgūdžių perkėlimui už verslumo ribų.

Šis mokymo vadovas atitinka Sąjungos įgūdžių sąjungos nustatytą kryptį ir atnaujintą ES profesinio švietimo ir mokymo politikos sistemą, kurioje didelis dėmesys skiriamas verslumo, tarpdisciplininiais ir tvarumu grindžiamiems įgūdžiams, kurie išlieka aktualūs kintančiose darbo rinkose. Verslumas apibrėžiamas kaip tarpdisciplininis

įgūdis, o mokymosi veikla skirta stiprinti iniciatyvumą, finansinį sprendimų priėmimą, bendravimą ir vietos problemų sprendimą – visos šios sritys aiškiai pabrėžiamos dabartinėje ES įgūdžių ir mokymosi visą gyvenimą politikoje. Dėmesys lėtai verslumui atspindi ES prioritetą teritoriniu pagrindu sukurtoms įgūdžių ekosistemoms, kuriose profesinis mokymas ir lavinimas remia vietos ekonomikos atsparumą, o ne trumpalaikį mobilumą ar augimu grindžiamus modelius. Verslo planavimo, finansinio raštingumo ir bendravimo moduliai yra integruoti į kaimo ir periferinius kontekstus, taip konkrečiai atsakant į ES tikslus, nustatytus Tarybos rekomendacijoje dėl profesinio mokymo ir lavinimo (2020 m.) ir neseniai atnaujintose įgūdžių politikos gairėse¹².

5 Bendrosios pastabos ir rekomendacijos dėl rezultatų naudojimo

DECO – ENTER4FUTURE projektas sėkmingai įrodė, kad kaimo vietovėse gyvenantys profesinio mokymo dalyviai turi didelį verslumo potencialą, kurį galima aktyvuoti taikant tikslingus, įtraukius ir kontekstą atitinkančius švietimo metodus. Derinant mokslinius tyrimus, tarptautinį bendradarbiavimą, praktinį įgyvendinimą ir vertinimą, projektas suteikė išsamų supratimą apie tai, kaip remti mokinių verslumą kaimo bendruomenėse, kartu pabrėžiant aktyvų profesinio mokymo teikėjų vaidmenį tvaraus regionų vystymosi procese. Vokietijoje, Italijoje, Lietuvoje ir Portugalijoje mokiniai susipažino su realaus verslo scenarijais, dalyvavo seminaruose ir tinklaveikos renginiuose, kurie kartu sudarė dinamišką ir įtraukiančią mokymosi aplinką.

Svarbi projekto išvada susijusi su profesinio mokymo ir vietos ekonomikos ekosistemų ryšiu. Verslumas nėra įgūdis, kurį galima visiškai išugdyti vien klasėje; tam reikia susidurti su realiais iššūkiais, praktiškai spręsti problemas ir nuolat bendrauti su vietos verslininkais. Tokios veiklos kaip seminarai, verslo simuliacijos pratimai ir tinklaveikos

¹ https://commission.europa.eu/education/skills/union-skills_en

² <https://education.ec.europa.eu/education-levels/vocational-education-and-training>

sesijos leido mokiniams suprasti verslumą kaip praktinį procesą, o ne teorinę sąvoką. Be to, šie bendravimai paskatino mokinius ieškoti galimybių savo regionuose ir skatino tvarų vietos vystymąsi. Pamatę iš arti įmonių, smulkių verslininkų, įskaitant moteris verslininkes, įveikiančias socialines kliūtis, sėkmes ir iššūkius, mokiniai įgijo vertingų įžvalgų, kurios padėjo sustiprinti jų pasitikėjimą savimi ir motyvaciją.

Lyčių lygybė tapo pagrindiniu prioritetu visą projekto laikotarpį. Moterys, ypač jaunos moterys, dažnai susiduria su struktūrinėmis kliūtimis, kurios yra struktūrinė problema, prasidedanti nuo ankstyvo amžiaus ir sustiprinama trūkstančių įgūdžių, ribotos prieigos prie mentorių, tinklų, finansavimo ir nuolatinių kultūrinių stereotipų. DECO – ENTER4FUTURE sprendė šias problemas skatindamas moterų pavyzdžius, integruodamas pasitikėjimo stiprinimo pratimus ir teikdamas finansinio raštingumo ir verslo planavimo gaires. Aktyviai pabrėždamas moterų pasiekimus tiek tradiciškai vyrams, tiek moterims dominuojančiuose sektoriuose, projektas pateikė konkrečių sėkmės pavyzdžių, įkvėpė jaunas moteris įsivaizduoti save kaip gabias verslininkes ir lyderes savo bendruomenėse, prisidedančias prie tvaraus ekonominio vystymosi ir galimas verslo savininkių įpėdinės. Užtikrinimas, kad profesinio mokymo dalyvės iš socialiai remtinų šeimų ar turinčios mažiau galimybių galėtų vienodai pasinaudoti šiomis iniciatyvomis, dar labiau sustiprino projekto įsipareigojimą įtraukčiai ir įvairovei.

Projekto metu parengtas mokymo vadovas yra konkretus įrankis profesinio mokymo pedagogams, padedantis kurti įdomias, aktualias ir lanksčias verslumo mokymosi patirtis. Jame apibendrinamos nacionalinių tyrimų, bandomųjų seminarų ir tarptautinių mainų metu įgytos žinios, pateikiami struktūrizuoti, bet lengvai pritaikomi patarimai klasėse ir užklasinėmis veikloms. Siekiant maksimalaus poveikio, profesinio mokymo įstaigos raginamos įtraukti vadovą į savo mokymo programas, pritaikyti jį prie vietos sąlygų ir palaikyti nuolatinį dialogą su regiono suinteresuotosiomis šalimis. Vietos valdžios institucijos, politikos formuotojai ir kiti suinteresuotieji subjektai taip pat kviečiami remti šias iniciatyvas investuodami į konsultavimo paslaugas, mentorystės programas ir bendradarbiavimo tinklus, kurie stiprina ryšį tarp švietimo ir darbo rinkos.

Kitas svarbus įžvalgas susijęs su tarptautinio bendradarbiavimo verte. Partnerių mainai leido dalytis įvairiais požiūriais, metodikomis ir praktine patirtimi, praturtindami projekto rezultatus ir užtikrindami didelę svarbą Europai. Tarpvalstybiniai palyginimai išryškino bendrus iššūkius, pavyzdžiui, verslumo kompetencijų spragas, su lytimi susijusias

kliūtis ir mentorių pagalbos poreikį, taip pat kiekvienai šaliai būdingus niuansus, leidžiančius taikyti individualizuotas priemones, išlaikant bendrą verslumo ugdymo sistemą. Rezultatų ir mokymo gairių sklaida per profesinio mokymo tinklus, „Erasmus+“ platformas ir kaimo plėtros dalyvius užtikrina, kad projekto išvados pasiektų platesnę auditoriją ir prisidėtų prie ilgalaikio gebėjimų stiprinimo Europos kaimo verslumo ugdymo srityje.

6 Rekomendacijos dėl Europos profesinio mokymo plėtros

Remiantis projekto rezultatais, pateikiama keletas rekomendacijų Europos lygiu. Politikos ir sistemos lygiu rekomenduojama pripažinti verslumą kaip perspektyvią ir vertingą karjeros kryptį profesinio mokymo srityje. Tai apima užtikrinimą, kad politika, mokymo programos ir finansavimo priemonės aiškiai atitiktų profesinio mokymo besimokančiųjų kaimo regionuose, kur galimybės gauti pagalbos paslaugas dažnai yra ribotos, poreikius.

Institucijų lygmeniu profesinio mokymo teikėjai turėtų įtraukti DECO mokymo vadovą ar panašias poreikiais grindžiamas priemones į įprastas mokymo programas, pritaikydami modulius prie vietos sąlygų ir mokinių profilių. Verslumo kompetencijų mokymas turėtų būti išplėstas visiems profesinio mokymo mokiniams, o ne tik tiems, kurie mokosi verslo srities kursuose. Taip pat svarbu pabrėžti, kad ilgalaikis poveikis priklauso nuo tęstinumo: vienkartiniai renginiai yra veiksmingi, tačiau ilgalaikis mentorystė, tolesnės veiklos ir pakartotinis susidūrimas yra būtini norint įtvirtinti mokymąsi ir pasitikėjimą. Todėl būtina reguliariai organizuoti seminarus ir tinklaveikos renginius profesinio mokymo mokyklose, įtraukiant verslininkus į pažįstamą mokymosi aplinką.

Pedagoginiu požiūriu, Europos profesinio mokymo sistemos turėtų teikti pirmenybę įtraukiai, dalyvaujamajai ir pasitikėjimą savimi stiprinančiai mokymosi aplinkai, ypač besimokantiesiems, turintiems mažiau galimybių. Ataskaitose nurodoma, kad baimė patirti nesėkmę ir žemas pasitikėjimas savimi yra tokios pat reikšmingos kliūtys kaip ir

struktūriniai apribojimai. Besimokantieji gautų daug naudos, jei profesinio mokymo įstaigos aktyviai skatintų mainus ir bendradarbiavimą su regiono verslininkais. Tolesnė plėtra turėtų būti siekiama institucionalizuoti šiuos formatus, užtikrinant besimokantiesiems reguliarias galimybes bendrauti su pavyzdžiais ir darbdaviais. Toks požiūris būtų naudingas ne tik besimokantiesiems ir profesinio mokymo teikėjams, bet ir padėtų panaikinti esamą atotrūkį tarp darbuotojų ir verslininkų.

Kalbant apie lyčių lygybės skatinimą, tai galima pasiekti didinant matomumą ir teikiant tikslinę paramą, įskaitant moterų verslininkių, dirbančių tiek tradiciniuose, tiek netradiciniuose sektoriuose, pristatymą. Moterų, kurios nuo pameistrystės perėjo prie vadovaujančių vaidmenų, kartu tvarkydamos šeimos pareigas, akcentavimas gali padėti kovoti su stereotipais ir normalizuoti moterų sėkmę tradiciškai vyrų dominuojamuose sektoriuose. Be to, labai svarbios priemonės yra mentorystės programų integravimas ir tikslinių mokymų, skirtų su lytimi susijusioms kliūtims šalinti, teikimas.

Be to, profesinis mokymas turi būti pritaikytas prie kaimo realijų, t. y. integruojant vietos atvejų tyrimus ir pabrėžiant kaimo vietovių privalumus, tokius kaip mažesnės išlaidos, bendruomenės ryšiai, nišinės rinkos, kartu rengiant besimokančiuosius valdyti kaimo vietovėms būdingus iššūkius, tokius kaip mobilumas ir ribotos konsultavimo paslaugos.

Projektas pateikia tvirtų įrodymų, kad verslumą kaimo Europos vietovėse galima veiksmingai skatinti pasitelkiant profesinį mokymą. DECO – ENTER4FUTURE metodas yra labai aktualus Europos darbotvarkėms, kuriomis siekiama tobulinti profesinį mokymą, sujungiant įsidarbinamumą, socialinę įtrauktį, lyčių lygybės suvokimą ir tvarų regioninį vystymąsi į nuoseklų ir perkeliamą modelį.

7 Išvados

DECO – ENTER4FUTURE – tai išsamus ir atkartinamas modelio, skirtas ugdyti verslumo įgūdžius tarp profesinio mokymo besimokančiųjų kaimo Europos šalyse, projektas, susiejęs mokslinius tyrimus, mokymus ir realaus pasaulio įsitraukimą, parodė, kad praktinis mokymasis, įtrauktis ir lyčių lygybė yra būtini kuriant tvarų ir teisingą verslumo kraštovaizdį. Praktinio mokymo, susipažinimo su vietos verslo realijomis ir individualiai

pritaikyto konsultavimo derinys suteikia besimokantiejiems galimybę paversti savo potencialą veiksmais, remia vietos ekonomikos plėtrą ir yra tvirtas atskaitos taškas būsimoms profesinio mokymo iniciatyvoms visoje Europoje.

Todėl manoma, kad projektas suteikia aiškos ir didelės Europos pridėtinės vertės, kurios nebūtų galima pasiekti pavieniais nacionaliniais veiksmais. Tarptautinis Vokietijos, Italijos, Lietuvos ir Portugalijos palyginimas atskleidė bendrus struktūrinius iššūkius, o tai rodo, kad šie klausimai yra europinio pobūdžio, o ne būdingi tik šaliai. Mokymo vadovo bendras kūrimas bendradarbiaujant tarptautiniu mastu užtikrina, kad buvo atsižvelgta į bendrus Europos prioritetus, tokius kaip įtrauktis, lyčių lygybė, įsidarbinamumas ir tvarumas, nepaisant nacionalinių ypatumų. Galiausiai, kaip minėta anksčiau šioje ataskaitoje, galutinis projekto rezultatas yra perkeliamas į įvairias profesinio mokymo sistemas ir kaimo vietas, nepamirštant, kad projektas yra glaudžiai susijęs su „Erasmus+“ prioritetais.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.